յիշել այդտեղ այն ընդհանուր կարիքը, որ կանայք ընկան համայնապատկան պայմանից հեռին միայն մի օգտակարի նոթարանության դեպքումներին ենթարկվելով։ Բաւական է մի հայեացք ցցել նը-բանց ընթացք պարագայմունքների հիւլերի վրա, որ հանդիպենք թէ չարժանիքները անգործութիւնը և ծոյլ լինել կանանց միւս պատեր 110 է և քաղաքականան դպրոցում 4, ուրեմն 114։ Դրանցից գործնական պարագայմունքներին, որ ուսման ընթացքը ապարատուց յեսոց մինչև են տալիս հաց վաստակելու (ինչպէս բժշկականութիւնը, իրաւաբանութիւնը, արվեստագիտութիւնը) հետեւում են 86, այսինքն ընդհանուր թուի մեծ առանձնութիւնը։ Պետական 28-ից որը ընդհանրապէս գիտութիւններ են ուսանում մեծ մասը նոյնպէս պարտաւորում է գործնական պարագայմունքին, այն է մանկավարժութիւնը։

Արդեօք նշում կայ մեզանի, նորանեռութիւնն յաջողակութիւնը։ Աւելի հասարակ և հանկանալի չի լինի, եթէ ասենք թէ կանայքը հանկանել են, որ հարկաւոր է իր անձնական աշխատանքով իրան ապահովելու և ուստի պիտի ընտրել այնպիսի պարագայմունք, որ տալիս է անկախութիւնը վաստակած մի կոտոր հաց։ Ապացան ի հարկէ (և մեծամիտ ապացանցը կը տայ, որքան արագ են նրանք, որ այդ աշքով են նայում գործի վրա։ կանանց մեծ մասը մտել են հանրապարան 1870, 71 և 72 թուերին և որպէսզի ուսման ընթացքը բժշկական բաժնում տեւում է 5 տարի, ուստի մենք կը տեսնենք 75, 76 և այլն թուերին ուսումնարան կանանց մեծ բազմութիւնը։ Նոյն ժամանակին կաւարուն և բազմաբնակուսն դրդրոցում ուսում առնողները։ Կենդանի մեռոցը կը տեսնի։...

Եւ կանենում էի ներկայ նամակումս խօսել պատեղ ուսում առնող կանանց մասից եկած հայ և վրաց ուսանողների և ուսանողուհիների մասին ընդհանրապէս, բայց տեսնվում եմ խօսքս յետ գրելել հետեւել նամակին։

Գ. Իգմ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Ուրմի քաղաքից գրում են, թէ Քուրդիստանի Թաք-Գասար կոչուած նամանի գրդերը ապատամբել են Պարսից տերութեան դէմ։ Գրդերը պատեղ կառավարվում էին իւրեանց բէկերով և ամէն տարի մի որոշեալ տուրք վճարում էին Պարսիկներին։ Այժմ ոչ միայն ուզում են այդ տուրքից ազատուել, այլ և կամենում են ունենալ կառավարչ անկախութիւնն։ Պարսից զօրավար Արտաչիր խանը գնացել է նուանեալ ապատամբներին։ Գրդերի քաջ ապատարգերից մինչև 80 հոգի սպանուել են, պատերազմի դաշտումը։ Պարսից տարվանները մի քանի գիւղերաց ոչնչեց են, տաւար և ոչխար, ձիաներ, կողոպտել են, և յետ Գուրդ ընտանիքներ գերի են ընտանի։ Պարսից կողմից սպանուածների թիւը նոյնպէս սակաւ չէ։

Ապստամբութիւնը տակաւին դադարած չէ։ Նորա գլխաւորներն են Սուլթանիս կոչուած բէկի որդիքը, որք մինչև հազար հոգի քաջ պատերազմողների հետ ամրացել են մի անառիկ բերդումը Այդ բէկերի հայրը—Սուլթանին, մոտ տասն և վից տարի յառաջ, մի այդպիսի ապստամբութեան մէջ, անձնարին քաջասրտութեամբ մոռաւ այժմեան պարսից զօրավար Արտաչիր խանի հօր եղբոր Ասկար-խանի գնդերաւոր վրանը և սպանեց նորան, իսկ բանակի մէջից փախչելու. մէջոցին ինքն նոյնպէս սպանուեցաւ. Ասկար-խանի ծառայներից։

—„Avenir National“ ֆարիզեան լրագիրը հաղորդում է, որ բոլորովին սուտ է այն լուրը, որ Բազէնը չուտով պէտք է դատաստանարկուութիւնից։ Թիերի համակրութիւնը բաղէնին, ամենքին յայտնի է, բայց նա վախենում է, հասարակական կարծիքի դատապարտութիւնից։ Բազէնը անպատճառ կենդանարկուի դատաստանին, որը գերազանցող զրքերը բոլորովին կը հեռանան թրամեալից։

—Մարտի 20-ն սատցած հեռագրերը իմաց է անում Դիւ-Ֆորիից, որ „Atlantic“ շոգենաւը, ենթարկուեցաւ զարհուրելի փոթորկի «Մարբաստ անունով կղզու մօտերքում, թեղուանցան 700 մարդ։

—Լատարիացոց կայսրը ուզարկից հրաւէր բոլոր թագաւորներին, նոյնպէս և Ֆրանսիացոց հասարակապետութեան նախագահ Թիերին, որ ներկայ գտնվին «Վիէննայի համաշխարհական հանդէսում»։

—Իսպանիայից եկած լուրերը հաղորդում են, որ կարբոնեանք, մին քանի տեղերում յայտնորէին ուզեցան պատերազմի մէջ։ Բէրդ քաղաքում կարբոնեանք 500 հոգի գերի առան կառավարութեան զորքերից։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Փարոսի» առաջին տեսարակի մէջ կարդում ենք. ուսումնական նամակագրեալ մեր Մկրտիչ Թէբոնցին, որ մի քանի տարի առաջ հայոց գրականութեան ուսուցչական էր պետերբուրգեան համալսարանում, և վերջին տարիներում հայոց լեզուի գրաքննիչ Ս. Պետերբուրգում, վախճանեցաւ անցեալ 1872 թուին իւր հայրենիքում Ամասիայի մէջ։ Հանդուցեալը թողել է մի ընդարձակ ձեռագիր ազգասիրեալ բառարան առաջերէնից ի հայոց լեզուս։

***

Շատախուց հաղորդուում մեզ պ. Ա. Մէլիք Շահնազարեանցը, թէ հարտարապետ ազգ. Բարոնէզ, պարապուելով այդ քաղաքի երկրաչափութեան պատմութեան քննութեամբ, յայտնել է որ այդ երեսնքի պատմուն է զեռնի տակ մոգուսական ամենաջրային ծծմրաջրային գազերի ամրարուելը, որը ազատ մուտք չը գտնելով, պատճառում են սարերի երկրաշարժ, որոնք հետազոտելու, գտնու թեթեացնելու համար, պ. Քարոլը մտածել է բաց անել հորեր և ծակեր, որպէս զի գազերը կարողանային ազատ ելք գտնել։ Այդ մտքը իրագործելու համար կառավարութիւնը տուել է հարտարապետին հինգ դեսեատին քաղաքապատկան հող։

***

Ղ.....ից գրում են, քաղաքիս երեսը քանանեներ, շատ պատճառներ (?) գտնելով, մենը մօտ ժամանակներս դիւրէ է գնում, միւսը նորա ջիղերաց գնում է մի այլ տեղ։ Այդ միջոցին պատճառում է մի ենթեցեալ, խղճալու դիակը քանանայ չը գտնվելու. պատճառաւ. մինչև եօթն օր իւր տան մէջ է մնում։ Իսկ եկեղեցում, այդ մեծ պատի ապաշխարութեան օրերում մինչև տասն օր ժամասացութիւնը դադարում է։

***

Ղուրայ՝ց գրում են 15 օր է շարունակ ձիւնախառն անձրև է գալիս, ուստիկների գերը օր ըստ օրէ իջնում են։ Գորեանը ծախսում է փութիքին 90 կոպ, ալիւրն 1 բուրլ 10 կոպ. գարին մինչև 45 կոպ. բրինձը 1 բուրլ 60 կոպ.

***

Թաքրիզից գրում են, թէ բարեկենդանների առթիւով տեղային հայ երիտասարդները մի քանի անգամ ունեցել են շնանանների դիմաւոր պարանդներ (մասկարատի բալ)։ Մօլլաների դասը սասաիի զրգռուել է զրգռելից, երբ լսել են, թէ նանդեսի մէջ յայտնուում են եղել և մի քանի դիմակաւոր մօլլայի հագուստով։ Այդ անգամ յայտնվում է քաղաքապետին, որը շտաւով արգելք է դնում այդպիսի համարձակութիւններին։

***

Աղիքսանդրապոլից գրում են, տեղային Յաղարդ Հ. Սարգիս վար. Պարգեանցը մտադիր է հիմնել մի ընթերցարան հոգեւորականաց դասի համար, որը շուտով իրագործուելու վրայ է։

***

Նոյն քաղաքից գրում են, թէ Աշիքսանդրապոլու. երիտասարդութիւնը ուշադրութիւն է հիմնել մի հասարակաւոր թատրոն։ Այդ ձեռնարկութեան գլխաւորները են պ. պ. Աւետիք Բաբայեանցը և Աւետիք Նալբանդը։

***

Մեզ ասում են որ Շիլլերի «Աւազակներ» դրամայի երեք գործողութիւնը բոլորովին պատրաստ է։ Որքան լսում ենք մեր քանի նշանաւոր գերերը բաժանված են այսպէս «Ֆերտին Ֆոն-Մոսը—Զարդեղեանց, Կարլ-Ֆոն-Մոսը—Ցմշկեան, Ֆրանց-Ֆոն-Մոսը—Մարիկեան, Ամալիա—Տիկին Սարգիսեան։ Յուսում ենք, որ գերերի այս օրինակ բաժանումը կը նպաստի գրասէր յայտնութեան մեր բեմի վրայ։ Մի և նոյն պիեսայի մէջ Շվեյցերի գերը կը կատարի պ. Աւետիսեան։ Ասում են որ լաւ է կատարում։ Իսկ Շոֆերլերերի և Լէհոյի կասկածելու գերերը կը կատարեն երկու նոր դերասաններ։ առաջինը կը խաղայ պ. Շահրուզանեանը, իսկ երկրորդին (կասկածելուն) պ. Մամաջանեանը։ Գերասանների կրկնութեան մէջ լինողները մեզ հաստատացուցին, որ ժամանակով այս երկու գերասանները կարող են շատ օգտակար լինել մեր բեմի համար։ Պ. Շահրուզանեանցի համար ասում են որ «Ֆոմի է»։ Իսկ պ. Ամամաջանեանը որ ունի վարչուչ հասակ. զրեղ ձայն. և պարզ գիկեցիայ, այսպէս անուանուած „jeune premier“ գերերի համար իսկ և իսկ ձեռք է։ Ի հարկէ, երկուսն էլ դեռ. ես անփորձ են։ Ցանկալի կը լիներ, որ պ. պ. Ջմշկեանը և Մարիկեանը ուշադրութիւն դարձնէին մի այդպիսի սարքաւորի երեսդիմի վրայ, և ամենայն կերպիւ աշխատէին այդ երկու գերասաններին պակել խորի մէջ, և առանձին հոգատարութիւն ունենային նրանց գերերի մշակութեան համար։... Մենք մի այդպիսի ցանկութիւն յայտնելիք իր ժամանակին պ. Աւետեանցը համար, իսկ փորձը ցոյց տուեց որ պ. Աւետեանցը փոքր կերպի չէ նպաստում խաղի ensemble-ին...

ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒՆԵՐ

ԺԷՆԷՎ.—Պ. Իգմ.—խմբագրութիւնից անկախ պատասխանում Ձեր յոդվածը չի տալի։

ՊԷՏՐՈՎԱՍԿ.—Ե. Տ. Ն.—վեց ռուբլի յանձնել ենք պ. Ա. Լենթիանեանցի գրաւառանոց որ և կուղարկի Ձեր պատասխան գրքերը։

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ.—Ա. Բ. Թէ յոդվածը, թէ փոքր ՀՈՐՀԱԼԻՐԵՆԻ ԱՌԱՔԻՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼՐԱԳՐԵՐ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԹԻՖԼԻԶԻ Վ.ԱՆԱՌԱՆՈՒՆ

(Ապրիլի 5-ին)։

ՈՍԿԻՆ, (պօլուիմպերիալ)	6	ռ.	8 կ.
ԲԱԼԲԱԼԱՔ Երեանու	4	„	50 „
„ երկրորդ տեսակը	4	„	40 „
„ Ամերիկան սերմից	6	„	60 „
ԲՈՒՐԻԳ Թուչի	8	„	— —
„ „ երկրորդ տեսակը	7	„	60 „
„ Թարեքանի	4	„	— —
ՇԱՔԱՐ Ռուի (Բրոգիու)	7	„	60 „
„ „ միւս տեսակը	7	„	50 „
„ զարդանիցու տարանիցի	5	„	80 „
մաքուր վճարած	8	„	80 „
ՇԱՔԱՐԱԼԱԶԸ Ռուի	6	„	50 „
ԶԱՀՎԱԼ Լիվանի լաբ.	15	„	— —
ԶԱՀՎԱԼ Մոկա, չատ լաբ.	17	„	50 „
„ Մարքիզկի, ցածրը	14	„	— —

ԱԼԻՒՐԸ Երեանի առաջին տեսակը

	1	„	60 „
„ „ երկրորդ տեսակ	1	„	55 „
ԱԼԻՒՐԸ Դեմիրու հասարակ	1	„	80 „
„ Շորտեալաս	1	„	60 „
ԳԱՐԻՆ Երեանի	1	„	15 „
ՊՂՊԵՂԸ	12	„	— —
ՇԻՐԱԿԱՆ ՀԷՔ	9	„	70 „
ՄՈՄ	12	„	80 „

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՈՒՆ Վ.ԱՆԱՌԱՆՈՒՆ

ՓՈՒՆԱԿ. բարաթ պօլս.	6—70		
„ „ Թարիզում վճա.	— —		
ՄԱՐԻԼ. ի Փարիզ, 100 բուբլին ածէ.	— —		
ԼՈՆԴՈՆԻ վերա, (Օգէսայի կուրսը)			
7 բարեի 34½ կոպէկը ածէ	1	լիրա.	
ՄԱՐԻԼԻՈՒ բանարի 50 ֆիլօ (3 փուբ 2 դրվ.) ծախսիւմ է	73	ֆրանկ.	
ՄԱՐԻԼԻՈՒ Երեանու Ամերիկ. սերմի բարեալի ծախսիւմ է	92	ֆր.	
ՄԱՐԻԼԻՈՒ Թուչի սպիտակ բուրդը			
ծախսիւմ է	105	ֆր.	
„ զառան բուրդը ածէ	— —		
„ Քարաքը. բուրդը ածէ	75	ֆր.	
„ Ղարաբ. բուրդը ածէ	60—63	ֆր.	

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հրաւիրում եմ սորանով բոլոր մեծ. Հայկական պարոններին օգնական լինելու իւրեանց դրամական ձեռնտուութեամբ „Մեծ մարդերի պատմութիւններ“ վերնագրով թարգմանական աշխատութեան տպագրութեան։ Գինն է 1 ռուբլի։ Իւրաքանչիւր ստորագրող կը ստանայ, եթէ կը բարեհաճեն, այնքան օրինակ, որքան ռուբլի կը վճարէր յատուկ։

Այդ գործի տպագրութեան օգնել ցանկացողին խնդրում եմ խնդրեալս ստորագրել տարբերակարար „Մշակի“ խմբագրատան մէջ, Թերեզեանցի և Ալեքսանդրեանի դրատներում, այլ և պ. Գասուբեանի խանութի մոգազինում։ Գաւեցեցնում եմ. մինչէ հայկական հոգեորականութիւնից չը պիտի յուսամ մասնակցութիւն լուսաւորութեան գործում...

Գ. Տէր-Մելիքսեթեկեան։

Նախապարտաստում է զենուորական, եռակերների (ենկերսկեն) զպրոցներ մանելոյ, նմանապէս զենուորական գիմնազիան և պրոգիմնազիայի բոլոր դասատուներ մանելոյ Ցանկացողները կարող են իմանալ Հասցեն Սուլիխովի մաղազինում, Գոլովինկի պրոսպեկտի վրա։ 2 (2)

Մենք ստացանք հետեւեալ ծանուցումն Թիֆլիսի Բարեգործական Ընկերութեան կողմից։

Թիֆլիսի բնակիչներին լաւ յայտնի է, որ քաղաքիս Բարեգործական Ընկերութեան գլխաւոր նպատակներից մին է ձրիաբար դասատուութիւն և կրթութիւն տալ մանուկ աղջիկներին։ Ընկերութիւնը մտադիր է կայսրական դարձ երեխաներին, և ոչ միայն այդ նպատակին հասնելու համար, միւս չէն նպաստում Ընկերութեան ձգտումների իրագործմանը, կամենալ լինելով նրանց անբաժան պատասխան հանդամանքներից։ Այդ տեսակ միջոցները մինչև ցայժմ բարերար անդամների գրամական տուրք էին և զանազան վիճակախաղերից պարգեւներից, ներկայացումներից, կոնցերտներից արդիւնք։

Այժմ կամենալով հաստատել բան կարելոյն հաստատ և միակերպ մուտք կանանց նուէրների, ընկերութեան նիւթական միջոցներ աճեցնելու, և նրա գործունէութիւնը հաստատ պիրդիների վրա հիմնելու համար, Ընկերութիւնը մտադրած է կայսրական միւս նպատակը քաղաքների օրինակով, Թիֆլիսի մէջ էլ մտցնել, և ոչ էլ կանգ նուիրելու ընկերութիւնը, որի նպատակով Ընկերութեան անդամները յայտնի ժամանակներ առանձին առանձին (կրուժկի) Քաղաքային վարչութեան ընդհանուր ժողովից ընտրված անձերի մասնակցութեամբ, պիտի մտցան ամէն մի տուն, խնդրելով յանուն անգոյական որբերի նուէրիկ մի կոպէկ բարի գործի համար։

Բայց ասելով սորա մասին հասարակութիւնը, բարեգործական Ընկերութիւնը յոյսով է, որ Թիֆլիսի բնակիչները, իրանց յաստուկ համարելու մեծ գործունէութիւնը արձագանք կը տան նրա այդ դրաւէրին, չիշելով որ տուողի ձեռքը չի աղքատանայ և որ ամէն տուրք բարի է և ամէն պարգև կատարեալ։

„АГЕНТСТВО ДВИГАТЕЛЬ“

„Դիվիգատել „անվանեալ գործակատարութիւնը, ԲԱԼԶԱԼԱԳՈՒՆ հաստատված ցանկալի գեռերի և ծովի վրա ապահովութեան և բեռներ տեղափոխելու ընկերութիւնը, ընդունում է ամէն տեսակ բեռներ և ապրանք թէ Ռուսաստան թէ Արտասահման ուղարկելու և նոյնպէս փոխ է տալիս նրանց գրաւականով գումարներ։

Կանոնաւոր (գրասենեակը) գտնվում է Սուլթանովի, Խուսիսվի տան և Թուրքի մէջտեղի վրա Շարդինովի քարվանքայում։

Նոյն տեղ գտնվում է և Ռուսաց 2-որդ կրակի դէմ ապահովութեան ընկերութեան բաժանումն որ ապահովում է թէ շարժական թէ անշարժ կալքեր, ինչպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և Անդրկովկասի այլ քաղաքներում։

Գործակատար Պէպրնով.

Պատիւ. ունեմ ծանուցանել որ ես մասնաւորապէս Ծանօթի լինելով „Զեյնեբսկի Ջուր և Լիմոնադի գաղեսի“ շինելու կերպերին և նրա ապպարատների գործադրութեանն, որն որ ես անձամբ երկար ժամանակ այդ տեսակ գործարանները մէջ պատրաստել տալիս էի կապարակի, վասն որոյ և այդ տեսակ գործարանների բերան օգուտը և շահը աչքի առաջ ունենալով, որն որ և մի մեծ գումարի կարտաս թիւն չունի նորա սկսման համար հարկաւոր պատրաստելու կիսամեռ առաջարկել ոչն իմ դիտաւորութիւնս և կ'հրաւիրեմ գործունեա անձանց ուշադրութիւնը որոնք որ կը կանենան մասնակից լինել մի ընկերութիւն հաստատելու. համար Գանձակի մէջ Ձեր ցերեկի Ջրոյ գործարան բացել որոյ հիմնադրութեան համար հարկաւոր եղած գործերը բերել տալը, պարտաստելը և միով բանիւ ամենայն հոգսերը կարգադրելու պարտքը բոլորովին իմ վրաս եմ առնում։ ցանկացողը այս իմ բարի նպատակ աստաջարկութեանս թող բարեհաճեն օրով առաջ իրենց կոչը յայտնել։

Գասանիցա „Կավկաս“ № 29։—Թիֆլիս

Մկրտիչ Մէհրանեանց

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 5. Апрѣля 1873 г. Ներքնթերթ և ընկ. (Խմբագիր Դաւթեանի) տպարան Խմբագիր—Հրատարակող Գրիգոր Արծրունի